

DISPONIBILITATEA STUDENȚILOR TRADUCTOLOGI ÎN UTILIZAREA NOILOR REPERE DIN DOOM3

READINESS OF STUDENTS FROM TRANSLATION SPECIALTIES IN USING THE NEW DOOM3 REFERENCES

*Tatiana Yavuz, dr. în filologie, lector
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

*Tatiana Yavuz, PhD, lecturer
„Ion Creanga” SPU, Chisinau
ORCID: 0000-0002-4289-1070*

CZU: 811.135.1

DOI: 10.46728/c.v3.25-03-2022.p212-215

Abstract

The present article aims to delve into the process of probing the phenomenon of accepting new DOOM3 benchmarks among students in translation specialties. The large amount of words recently accepted by the Romanian language could create confusion of use and understanding for the general public, being adopted only by the direct users of some group, guilds specialized in their widespread use. Translation students, active speakers of two languages could serve as linguistic „filters” for all Romanian speakers in the use of adapted anglicisms.

Key-words: lexeme, anglicism, xenism, DOOM3, linguistic innovation

„Lumea se schimbă, se schimbă și cuvintele” (Larousse)

Apariția DOOM 3 la final de an a surescitat atenția opiniei publice prin mai multe aspecte. În primul rând, este vorba de admiterea utilizării unui număr mare de lexeme, considerate până atunci xenisme sau anglicisme (în particular). Orice cuvânt venit într-o limbă, de cele mai multe ori vine cu ajutorul traducerilor, construcțiilor lingvistice, apariției de noi realități și fenomene etc. Traducătorii facilitează procesul de asimilare al unui cuvânt prin utilizarea acestuia în procesul de transfer de sens, dar și prin acceptarea lui, uneori prematură în limba de împrumut.

Desigur, publicarea în dicționar a acestor lexeme nu înseamnă în mod neapărat și încurajarea utilizării acestora, dar primul pas este făcut și după cum menționează însăși coordonatoarea proiectului, Ioana Vintilă-Radulescu, „Nu trebuie să ne speriem, printr-o fază asemănătoare a trecut limba română cu franțuzismele, care foarte multe s-au adaptat”[10]. Este firesc faptul că înainte de a fi acceptate de întreaga societate (nu doar de media, utilizatori ai tehnologiilor avansate etc.), cuvintele vor fi obiectul unor discuții, unor procese de familiarizare, poate chiar adaptare în limba în care au venit. Rezistența opusă de către vorbitorii unei limbi ce tocmai a preluat cuvinte ale caror echivalente existau sau puteau fi explicate într-o oarecare măsură este de înțeles. Însuși Iorgu Iordan afirma: „Dorința de a inova depășește uneori limitele necesității. Intervin (...) și ignoranța (...), exhibiționismul, moda și alți factori exteriori, care dau naștere la inovații nu numai ciudate, ci și imposibile. Dar astfel de excese sunt inevitabile și cu vremea dispar oarecum de la sine. Ele reprezintă însă un interes deosebit pentru lingvist, căci ajută la înțelegerea și aprofundarea creației lingvistice [5]. Studiul de față își propune să înregistreze, în fază incipientă, impactul dintre realitatea vorbită și lexemele nou-propuse, legitimate de introducerea lor în DOOM 3 în cazul studenților traductologi. Un public sensibil, tânăr, familiarizat cu termenii prin cunoașterea limbii engleze, cea din care vin în

momentul actual xenismele, studenții ar trebui să se prezinte drept un catalizator al societății și un mijloc de acceptare și promovare a noului.

Pentru realizarea intenției propuse, am ales sondarea disponibilitatii studentilor (de la programe de studiu cu pregătire traductologică) de utilizare a anglicismelor propuse de noile reglementari lingvistice printr-un sondaj primar, nepretentios și care, va fi și unul informativ, dat fiind noutatea reprezentată de împrumutul relativ recent. Sondajul realizat pe un eșantion de 27 de studenți de la specialități de traducere a vizat, în primul rând, disponibilitatea acestora de a utiliza, în traducerile pe care le vor face, noile repere conceptuale, fapt care ar facilita mult procesul de traducere, transfer de informație cu caracter formal, informal, dar nicidecum literar. Majoritatea cuvintelor nou-intrate vin din domenii precum divertisment, sănătate, platforme de comunicare, financiar, etc. Astfel, domeniul literar, unul mai tendențios, nu poate face încă uz de “explozia” de anglicisme adoptate de limba română.

Prima întrebare a vizat gradul de “informare” al studenților privind recenta apariție editorială, menită să organizeze, sub aspect ortografic, ortoepic și morfologic limba română în faza ei de dezvoltare actuală. DOOM 3 a apărut la finalul anului 2021 și cuprinde o serie de inovații care au captat atenția publicului, nu doar a specialiștilor de lingvistică, ci și a presei, politicienilor, oamenilor din diferite sfere ale vieții sociale. Fiind o apariție editorială în mijlocului unui fenomen pandemic în desfășurare, este evident că dicționarul a cuprins o serie de lexeme proprii acestei epidemii. Pe lângă acestea, este vorba și de o serie de alte cuvinte ce desemnează activități/acțiuni/fenomene care s-au intensificat ca circulație în perioada pandemică. În același timp, de o dezvoltare amplă, cu apariția lexemelor aferente în limbă, are parte și domeniul economic, al industriei de divertisment, al tehnologiilor. O categorie socială tânără, entuziastă, informată, studenții, mai ales cei ce studiază limbi străine, sunt la curent cu o mare parte din inovațiile, nu doar lingvistice din perioada actuală. Cu toate acestea, în cadrul sondajului, am presupus că nu toți studenții au avut posibilitatea de a consulta noul dicționar, sau de a se informa cu privire la faptul că respectivele cuvinte din engleză au primit “undă verde” pentru a accede în limba română. Din cei 27 de studenți erau informați într-o măsură oarecare despre unele dintre noile achiziții lingvistice ale românei. Cifra, deși pare a fi neimpunătoare e totuși un indicator prea puțin obiectiv privind tendințele comunicative ale societății, dat fiind faptul că, tinerii au avantajul de a utiliza neologisme, împrumuturi, xenisme, anglicisme etc., fie că acestea se află sau nu în dicționar la momentul actului comunicativ. O astfel de situație se poate corecta cu timpul, dar și cu utilizarea tot mai intensă de către mass-media, informarea în unitatea educațională, participarea în acte comunicative ce vor implica noile unități lexicale, etc.

Următoarea întrebare din sondajul propus a vizat opinia respondenților privind actuala tendință de îmbogățire a limbii române prin împrumuturi din engleză. Este evident că limba română, spre deosebire de alte limbi (rusă, turcă, franceză etc.) are o „politică” de conservare a limbii mai puțin strictă, inflexibilă și severă, acceptând, cu destul de multă îngăduință, lexeme ce desemnează realități noi sau concepte, fenomene moderne. Cu toate acestea, există tendințe în societate de a privi cu circumspecție cuvintele noi, necunoscute, atitudine specifică mai ales lingviștilor, unor categorii de persoane în etate, dar și unor vorbitori reticenți față de valul de „modernisme” al actualei perioade. “Limba, ca mijloc de comunicare, evoluează odată cu societatea și acest proces este mai rapid în condițiile extinderii relațiilor între popoare și intensificării circulației de idei – printre altele datorită dezvoltării mijloacelor de difuzare a

informațiilor de-a lungul vremii. În evoluția istorică a unei limbi (în funcție de raporturile complexe dintre limbă și societate), o serie de cuvinte capătă sensuri și conotații noi, conform realității epocii respective sau dispar complet din uz, fiind înlocuite treptat de alte forme...” [1]. Nu am putea considera că anglicismele, împrumuturile recente alterează în mod brutal structura consolidată a limbii române. Dimpotrivă, ele reînnoiesc structura lexematică a românei, oferind noi valențe și posibilități comunicative, atât de necesare în această perioadă. Evoluția societății este determinată de schimbare, modificare, acceptare, astfel, și limba este nevoită să facă unele transformări, care i-ar asigura perenitatea. Majoritatea celor chestionați au fost de acord cu faptul că împrumuturile recente nu constituie neapărat împrumuturi „de lux”, inutile. Dezvoltarea inegală a societății, tehnologiei, relațiilor socio-economice implică și impune împrumutul, nu doar de concept, obiect sau fenomen, ci și a numelui acestuia. Un public tânăr recunoaște necesitatea acceptării și utilizării de noi concepte, fapt ce contribuie la crearea unor relații interculturale, unor legături interetnice. Din cei 27 de intervievați răspunsurile s-au distribuit după cum urmează:

Există încă o oarecare rețineră față de aceste împrumuturi, dar și o nelămurire, fapt firesc având în vedere noutatea achizițiilor. Însuși G. Pruteanu, un reputat lingvist, remarca și reproșa DOOM 2, cu aproape 15 ani în urmă– „că legitimează oficial *romgleza*, că recomandă scrierea englezește a unor cuvinte simțite ca românești, astfel, consideră el, fără frâna lucrărilor normative și a cunoscătorilor limbii engleze, anglicismele recente s-ar adapta la limba română ușor...”. [9].

Următoarea întrebare a sondajului a vizat nevoia românei de cuvinte și expresii ca: “Black Friday”, “fake news”, “low cost”, “outdoor”, “breaking news”, “shopping centre”, “take away”, etc. Pe lângă cele de mai sus, circulă de foarte mult timp și “online”, “feedback”, “audiobook”, “cool”, “fresh”, “like”, “all inclusive”, etc. , nu doar în spațiul românesc, ci și în întreaga lume conectată la tehnologie, inovații digitale, media etc. Pe lângă ele, sensul cărora publicul majoritar tânăr îl cunoaște, iar traducătorii nu se simțeau obligați să le traducă, există și cuvinte care, nu sunt atât de accesibile și au nevoie de traducere: „Black Friday”, „audiobook”, „fake news”, „hairstylist” etc. Ce face traducătorul cu ele acum, dat fiind că utilizarea lor în română este admisă? Pot fi aceste cuvinte considerate „împrumuturi de lux”, exces de zel sau un fenomen de „modă lingvistică”? Răspunsurile la această întrebare s-au divizat aproximativ omogen: 14 studenți au considerat că limba româna are nevoie de astfel de elemente integrate limbii noastre, dar fiind faptul că ele exprimă toate sensurile ce le aparțin în limba de origine, iar niște echivalente, care ar putea fi găsite totuși, nu ar exprima pe deplin toate nuanțele de semantică și stilistică necesare, și, de ce nu, nu ar fi suficient de „elegante” în exprimare pe cât sunt în limba de origine. Un alt argument ar fi acela că majoritatea acestor cuvinte sunt utilizate de către participanți tineri ai actului comunicativ, astfel că cunoașterea lor

în limba engleză facilitează cu mult un discurs în română, oferind dinamism, ritm, sentiment de integrare, etc.

Cuvintele au pătruns în limbă prin intermediul realităților pe care le reprezintă și care, la un moment dat, au sunat mai bine decât o traducere a lor. Problema din actualul articol nu este reprezentată de utilizarea, preluarea și funcționarea în societate a unor elemente străine limbii române, ci de disponibilitatea studenților de a recurge la utilizarea lor, de a se informa despre funcționarea lor și de posibilitatea de integrare acestor xenisme în acte comunicative, fapt ce ar legitima, pe termen lung, acceptarea lor în spațiul lingvistic românesc. Studenții de la specialitățile de traducere, traducătorii înșiși au posibilitatea de a fi „podul” dintre două culturi, limbi, societăți prin limba și mesajul pe care îl transmit. La ultima întrebare din cadrul sondajului improvizat, 13 studenți au considerat că limba română, cel puțin la etapa actuală, nu ar avea o stringentă nevoie de anglicisme. Printre motivele evocate am putea menționa următoarele: existența unor posibilități de traducere/ajustare a xenismelor, evitarea anglicizării excesive a românei, imposibilitatea tuturor vorbitorilor limbii de a descifra/cunoaște cuvintele respective (cel puțin la etapa actuală), etc. Nu vom trece în revistă în studiul de față posibilitățile de traducere ale anglicismelor recent acceptate: sunt prea multe anglicismele și ar fi prea multe variante de traducere de luat în calcul. Cu toate acestea, vom menționa că o distribuție aproximativ egală a părerilor privind nevoia limbii române de a-și achiziționa lexeme și a le integra, demonstrează că orice eveniment/fenomen lingvitic nu trece neobservat într-o limbă și, bineînțeles că provoacă reacții, fie acestea pozitive, sau mai puțin pozitive.

În concluzie, vom remarca că tendințele actuale de reînnoire ale limbii române rămân a fi constante, precum și tendințele de acceptare ale societății, în fapt, ale unui public tânăr, erudit, energetic. Ca și în cazul altor împrumuturi, cele prezentate în actualul DOOM3 au nevoie să treacă de testul timpului pentru a fi considerate de drept cuvinte ale limbii române. Studenții de la specialitățile de traducere pot decide individual, în virtutea experiențelor dobândite, a situațiilor cu care se confruntă, metoda prin care vor aborda noile împrumuturi: fie le vor păstra forma din limba de origine, fie vor încerca să le explice, să le găsească echivalente.

BIBLIOGRAFIE

1. ATHU CR. Influența limbii engleze asupra limbii române actuale. În: *Limbaajul economic și de afaceri*. București: Editura Universitară, 2011.
2. COȘERIU E. *Sincronie, diacronie și istorie*. București: Editura Enciclopedică, 1997.
3. GLIGOR GRUIȚĂ GL. *Tendințe în evoluția limbii române, curs de masterat ținut la Facultatea de Litere, U.B.B., Cluj-Napoca, anul univ. 2002-2003*. 182
4. GUȚU-ROMALO V. *Corectitudine și greșeală*. București: Editura Științifică, 1972.
5. IORDAN I., ROBU V. *Limba română contemporană*. București, 1978
6. PUȘCARIU S. *Limba română I. Privire generală*. București: Minerva, 1976.
7. STOICHITOIU-ICHIM A. Vocabularul limbii române actuale – Dinamica, influențe, creativitate//http://www.upm.ro/facultati_departamente/stiinte_litere/conferinte/situl_integrare_europeana.
8. VINTILĂ-RĂDULESCU I., *Dicționar ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*. București: Editura Academiei Române, 2021.
9. <http://www.pruteanu.ro/6atitudini/2007.09.27-limba.htm>
10. <https://romania.europalibera.org/a/like-fake-news-gay-dictionar-doom-radulescu/31578857.html>